

9. Ο μιμιάμβος *Διδάσκαλος* του Ηρώνδα

- Έκδοση: P.Lond.Lit. 96 (= F. G. Kenyon, *Classical Texts from Papyri in the British Museum Including the Newly Discovered Poems of Herodas*, London 1891 = I. C. Cunningham, *Herodas Mimiambi*, Oxford 1971 = Β. Γ. Μανδηλαράς, *Οι μίμοι του Ηρώνδα*, Αθήνα 1986² = L. Di Gregorio, *Eronda Mimiambi*, τόμοι I και II, Biblioteca di aevum antiquum 9 και 16, Milano 1997 και 2004).
- Προέλευση: Αίγυπτος (ακριβής τόπος συγγραφής και εύρεσης άγνωστος· σύμφωνα με τον πωλητή του παπύρου βρέθηκε στο Μέιρ, αρχαία πόλη *Μοίραι*).
- Χρονολόγηση: 1ος / 2ος αιώνας μ.Χ. (περίπου 100 μ.Χ.).
- Φορέας γραφής: Πάπυρος.
- Τίτλος έκδοσης: Eronda Mimiambi.
- Κατάλογοι: TM 60050, LDAB 1164, Mertens – Pack 0485 + 1877.
- Παρατηρήσεις: Για τις υπόλοιπες εκδόσεις του κειμένου, καθώς επίσης και για περαιτέρω εργασίες κειμενικής κριτικής σχετικά με τον πάπυρο βλ. LDAB 1164. Ακολουθώ αναπαράγω το κείμενο της έκδοσης του Di Gregorio (τόμ. I, σσ. 18–26).

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

- 1 Οὔτω τί σοι δοίησαν αἱ φίλαι Μοῦσαι,
- 2 Λαμπρίσκε, τερπνὸν τῆς ζοῆς τ' ἐπαυρέσθαι,
- 3 τοῦτον κατ' ὤμου δεῖρον, ἄχρῖς ἢ ψυχὴ
- 4 αὐτοῦ ἐπὶ χειλέων μόνον ἢ κακὴ λειφθῆι.
- 5 ἔκ μευ ταλαίνης τὴν στέγην πεπόρθηκεν
- 6 χαλκίνδα παίζων· καὶ γὰρ οὐδ' ἀπαρκεῦσιν
- 7 αἱ ἀστραγάλοι, Λαμπρίσκε, συμφορῆς δ' ἤδη
- 8 ὄρμαί ἐπὶ μέζον. κοῦ μὲν ἢ θύρη κεῖται
- 9 τοῦ γραμματιστέω — καὶ τριηκὰς ἢ πικρὴ
- 10 τὸν μισθὸν αἰτεῖ κῆν τὰ Ναννάκου κλαύσω —
- 11 οὐκ ἂν ταχέως λήξειε· τὴν γε μὴν παίστην,
- 12 ὄκουπερ οἰκίζουσιν οἳ τε προύνικοι
- 13 κοὶ δρηπέται, σάφ' οἶδε κήτέρωι δεῖξαι.
- 14 κῆ μὲν τάλαινα δέλτος, ἦν ἐγὼ κάμνω
- 15 κηροῦσ' ἐκάστου μηνός, ὄρφανὴ κεῖται
- 16 πρὸ τῆς χαμεύνης τοῦ ἐπὶ τοίχον ἐρμῖνος,
- 17 ἦν μήκοτ' αὐτὴν οἶον Ἀίδην βλέψας
- 18 γράψῃ μὲν οὐδὲν καλόν, ἐκ δ' ὄλην ζύσηι·
- 19 αἱ δορκαλίδες δὲ λιπαρώτεραι πολλόν

20 ἐν τῆισι φύσῃσι τοῖς τε δικτύοις κεῖνται
 21 τῆς λεκύθου ἡμέων τῆι ἐπὶ παντὶ χρώμεσθα.
 22 ἐπίσταται δ' οὐδ' ἄλφα συλλαβὴν γνῶναι,
 23 ἦν μή τις αὐτῶι ταῦτ' ἀπεντάκις βώσῃ.
 24 τριθημέραι Μάρωνα γραμματίζοντος
 25 τοῦ πατρὸς αὐτῶι, τὸν Μάρωνα ἐποίησεν
 26 οὗτος Σίμωνά ὁ χρηστός· ὥστ' ἔγωγ' εἶπα
 27 ἄνουν ἐμαυτὴν, ἥτις οὐκ ὄνους βόσκειν
 28 αὐτὸν διδάσκω, γραμμάτων δὲ παιδείην,
 29 δοκεῦσ' ἀρωγὸν τῆς ἀωρίας ἔξειν.
 30 ἐπεὰν δὲ δὴ καὶ ῥῆσιν οἷα παιδίσκον
 31 ἦ γὼ μιν εἰπεῖν ἢ ὁ πατήρ ἀνώγωμεν,
 32 γέρον ἀνὴρ ὡσὶν τε κῶμμασιν κάμνων,
 33 ἐνταῦθ' ὅκως νιν ἐκ τετρημένης ἠθεῖ
 34 «Ἄπολλον Ἀγρεῦ», «τοῦτο» φημι «χὴ μάμμη,
 35 τάλης, ἐρεῖ σοι — κῆστὶ γραμμάτων χήρη —
 36 κῶ προστυχῶν Φρύξ». ἦν δὲ δὴ τι καὶ μείζον
 37 γρῦξαι θέλωμεν, ἢ τριταῖος οὐκ οἶδεν
 38 τῆς οἰκίης τὸν οὐδόν, ἀλλὰ τὴν μάμμην,
 39 γρηῦν γυναῖκα κῶρφανὴν βίου, κείρει,
 40 ἢ τοῦ τέγευς ὑπερθε τὰ σκέλεα τείνας
 41 κάθηθ' ὅκως τις καλλίης κάτω κύπτων.
 42 τί μευ δοκεῖς τὰ σπλάγχνα τῆς κάκης πάσχειν
 43 ἐπεὰν ἴδωμι; κοῦ τόσος λόγος τοῦδε·
 44 ἀλλ' ὁ κέραμος πᾶς ὥσπερ ἴτ<ρ>ια θλήται,
 45 κήπην ὁ χειμῶν ἐγγυὸς ἦι, τρί' ἡμαιθα
 46 κλαίουσ' ἐκάστου τοῦ πλατύσματος τίνω·
 47 — ἐν γὰρ στόμ' ἐστὶ τῆς συνοικίης πάσης,
 48 «τοῦ Μητροτίμης ἔργα Κοττάλου ταῦτα»,
 49 κάληθ' — ὥστε μηδ' ὀδόντα κινήσαι.
 50 ὄρη δ' ὀκοίως τὴν ῥάκιν λελέπηκε
 51 πᾶσαν, καθ' ὕλην, οἷα Δήλιος κυρτεύς
 52 ἐν τῆι θαλάσσηι τῶμβλὸ τῆς ζοῆς τρίβων.
 53 τὰς ἐβδόμας τ' ἄμεινον εἰκάδας τ' οἶδε
 54 τῶν ἀστροδιφέων, κοῦδ' ὕπνος νιν αἰρεῖται
 55 νοεῦνθ' ὅτ' ἡμος παιγνίην ἀγινήτε.
 56 ἀλλ' εἴ τί σοι, Λαμπρίσκε, καὶ βίου πρῆξι
 57 ἐσθλήν τελοῖεν αἶδε κάγαθῶν κύρσαις,
 58 μῆλασσον αὐτῶι — ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ Μητροτίμη, <μῆ>
 ἐπεύχεο·
 59 ἔξει γὰρ οὐδὲν μείον. Εὐθήης κοῦ μοι,

60 κοῦ Κόκκαλος, κοῦ Φίλλος; οὐ ταχέως τοῦτον
 61 ἀρεῖτ' ἐπ' ὤμου τῆι Ἀκέσεω σεληναίῃ
 62 δείζοντες; αἰνέω τ' ἄργα, Κότταλ', ἃ πρήσσεις·
 63 οὐ σοι ἔτ' ἀπαρκεῖ ταῖσι δορκάσιν παίζειν
 64 ἀστράβδ' ὄκωσπερ οἶδε, πρὸς δὲ τὴν παίστην
 65 ἐν τοῖσι προ<υ>νίκοισι χαλκίζεις φοιτέων.
 66 ἐγὼ σε θήσω κοσμιώτερον κούρης,
 67 κινεῦντα μηδὲ κάρφος, εἰ τό γ' ἥδιστον.
 68 κοῦ μοι τὸ δριμὺ σκῦτος, ἢ βοδὸς κέρκος,
 69 ὧι τοὺς πεδήτας κάποτάκτους λωβεῦμαι;
 70 δότω τις εἰς τὴν χεῖρα πρὶν χολῆ<ι> βῆξαι.

ΚΟΤΤΑΛΟΣ

71 μὴ μ' ἴκετεύω, Λαμπρίσκε, πρὸς σε τῶν Μουσέων
 72 καὶ τοῦ γενείου τῆς τε Κόττιδος ψυχῆς,
 73 μὴ τῶι με δριμεῖ, τῶι ἔρωι δὲ λώβησαι.
 74 <ΛΑ.> ἀλλ' εἰς πονηρός, Κότταλε, ὦ<σ>τε καὶ περνάς
 75 οὐδεὶς σ' ἐπαινέσειεν, οὐδ' ὄκου χώρης
 76 οἱ μὲν ὁμοίως τὸν σίδηρον τρώγουσιν.
 77 ΚΟ. κόσας, κόσας, Λαμπρίσκε, λίσσομαι, μέλλεις
 78 ἔς μευ φορῆσαι; <ΛΑ.> μὴ ἔμέ, τήνδε δ' εἰρώτα.
 79 <ΚΟ.> τατᾶ, κόσας μοι δώσετ'; <ΜΗ.> εἴ τί σοι ζώην,
 80 φέρειν ὅσας ἂν ἡ κακὴ σθένει βύρσα.
 81 <ΚΟ.> παῦσαι ἱκαναί, Λαμπρίσκε. ΛΑ. καὶ σὺ δὴ παῦσαι
 82 κάκ' ἔργα πρήσσω. <ΚΟ.> οὐκέτ', οὐχί <τι> πρήξω,
 83 ὄμνυμί σοι, Λαμπρίσκε, τὰς φίλας Μούσας.
 84 ΛΑ. ὅσσην δὲ καὶ τὴν γλάσσαν, οὗτος, ἔσχηκας·
 85 πρὸς σοι βαλέω τὸν μὺν τάχ' ἦν πλέω γρύξης.
 86 ΚΟ. ἰδού, σιωπῶ· μὴ με, λίσσομαι, κτείνης.
 87 ΛΑ. μέθεσθε, Κόκκαλ' αὐτόν. ΜΗ. οὐ δ<εἰ σ'> ἐκλήξαι,
 88 Λαμπρίσκε· δεῖρον ἄχρισ ἥλιος δύση.
 89 ΛΑ. ἀλλ' ἐστὶν ὕδρης ποικιλώτερος πολλῶι
 90 καὶ δεῖ λαβεῖν νιν κάπῃ βυβλίωι δήκου
 91 ΚΟ. τὸ μηδέν — ΜΗ. ἄλλας εἴκοσίν γε, καὶ ἦν μέλλι
 92 αὐτῆς ἄμεινον τῆς Κλεοῦς ἀναγνῶναι.
 93 <ΚΟ.> ἴσσαί. <ΛΑ.> λάθοις τὴν γλάσσαν ἔς μέλι πλύνας.
 94 <ΜΗ.> ἐρέω ἐπιμηθέως τῶι γέροντι, Λαμπρίσκε,
 95 ἐλθοῦς' ἔς οἶκον ταῦτα καὶ πέδας ἦξω
 96 φέρουσ' ὄκως νιν σύμποδ' ὧδε πηδεῦντα
 97 αἰ πότνια βλέπωσιν ἅς ἐμίσησεν.

Μετάφραση

ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ

Μακάρι να έδιναν οι αγαπημένες Μούσες,
 Λαμπρίσκε, να έχεις παντοτινή χαρά και ευτυχία στη ζωή σου.
 Βάλε τον αυτόν πάνω τον ώμο σου και δείρε τον μέχρι η ψυχή
 του η κακή από τα χείλη του να βγει.
 Μου κυρίεψε εμένα, της δύστυχης, τη στέγη
 παίζοντας με τους χαλκούς· και αφού δεν του φθάνουν ούτε
 οι βώλοι, Λαμπρίσκε, σε συμφορά ήδη
 μεγαλύτερη ξεχύνεται. Και πού βρίσκεται η πόρτα
 του δασκάλου δεν θα μπορούσε αμέσως
 να σου ουρλιάξει — και η τριακοστή του μήνα η πικρή
 ζητά τον μισθό, ακόμη κι αν εγώ χύσω τα δάκρυα του Ναννάκου.
 Την παλαίστρα, όμως, εκεί όπου συχνάζουν οι αλήτες
 και οι δραπέτες, θα μπορούσε με άνεση και σε άλλον να δείξει.
 Και η ταλαίπωρη πινακίδα, που εγώ με τόσο κόπο βασανίζομαι
 κάθε μήνα με κερί να την αλείψω, κείται ορφανή
 μπροστά στα πόδια του κρεβατιού που είναι στη γωνία.
 Εκτός εάν κάποτε, κοιτώντας τη σαν να βλέπει τον Άδη,
 γράψει τίποτε γεμάτο λάθη και τη χαλάσει ολόκληρη.
 Και οι βώλοι του περισσότερο γεμάτοι είναι από περισσότερη λίγδα
 στο φουσερό όταν είναι ή μέσα στα δίχτυα
 από ό,τι του λαδιού η κανάτα που τη χρησιμοποιούμε για καθετί.
 Και δεν ξέρει ούτε το γράμμα άλφα να πει,
 αν κανείς δεν του ουρλιάξει ξανά και ξανά πέντε φορές τα ίδια.
 Προχθές, καθώς του μάθαινε ο πατέρας του
 τη λέξη «Μάρωνα», τον «Μάρωνα» τον έκανε
 ο καλός μου «Σίμωνα»· κι έτσι, εγώ τουλάχιστον είπα
 τον εαυτό μου κουτό, που δεν τον μαθαίνω
 να βόσκει γαϊδούρια, αλλά του δίνω εγγραμματοσύνη,
 ελπίζοντας να την έχω βοήθεια στα γράματά μου.
 Και εάν κάποτε, σαν παιδάκι που είναι, κάποιο ρητό
 να πει του ζητήσουμε εγώ ή ο πατέρας του
 — γέρος άνθρωπος που ούτε ακούει ούτε βλέπει καλά —,
 τότε το τετριμμένο θα πει:
 «Απόλλωνα Κυνηγέ...». «Αυτό», λέω εγώ, «και η γιαγιά σου,
 κακομοίρη, θα σ' το πει — και είναι άσχετη από γράμματα —
 και ο τυχαίος Φρύγας». Και εάν τύχει και τίποτε περισσότερο
 θελήσουμε να πει, τότε ή για τρεις μέρες ξεχνάει
 του σπιτιού το κατώφλι και τη γιαγιά του,

— γριά γυναίκα και φτωχή — ξεζουμίζει
ή απλώνοντας τα πόδια του πάνω στη στέγη
σαν πίθηκος κάθεται με το κεφάλι κάτω.
Τι νομίζεις ότι παθαίνουν τα σπλάγγα μου της δύστηνης
κάθε φορά που τον βλέπω; Και δεν φθάνουν όλα αυτά!
Αλλά τα κεραμίδια όλα σαν παξιμάδια σπάνε,
και όταν πλησιάζει ο χειμώνας, ενάμιση οβολό
κλαίγοντας πληρώνω για κάθε κεραμίδι
— και όλη η γειτονιά με ένα στόμα λέει:
«Αυτά είναι κατορθώματα του γιου της Μητροτίμης, του Κοττάλου»,
και είναι αλήθεια — και γι' αυτό ούτε δόντι δεν μπορώ να κουνήσω (sc.
για να αντιμιλήσω).

Κοίτα τα ρούχα του πώς πιάσανε όλα λέπρα,
έτσι όπως μέσα στη λάσπη, σαν ψαράς από τη Δήλο,
το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του μέσα στη θάλασσα περνά.
Τις αργίες και τις γιορτές τις γνωρίζει καλύτερα
και από τους αστρονόμους, κι ούτε ύπνος δεν τον πιάνει
όταν σκέφτεται ότι έρχεται ξανά μέρα γιορτής.
Αλλά, εσύ, Λαμπρίσκε, εάν θα ήθελες ευτυχία στη ζωή σου
να έχεις από τις Μούσες και όλα να σου πάνε κατ' ευχύν,
όχι λιγότερες ξυλιές γι' αυτόν! — ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ: Μητροτίμη, <μην>
παρακαλάς·
τίποτε λιγότερο από αυτά δεν θα έχει. Πού μου είναι ο Ευθίας;
Πού ο Κόκκαλος, πού ο Φίλλος; Γρήγορα τούτον
δεν θα τον πάρετε πάνω στον ώμο, τη Σελήνη του Ακεσαίου
για να του τη δείξετε; Επαινώ τα έργα που κάνεις, Κότταλε!
Δεν σου φτάνει πια να παίζεις με τους βώλους σου
όπως αυτοί εδώ, αλλά στην παλαιίστρα
ήθελες μαζί με τους χαμάληδες να συχνάζεις παίζοντας τους χαλκούς.
Εγώ θα σε κάνω πιο φρόνιμο κι από κορίτσι,
να μην κουνάς ούτε καρφί από το χώμα, αν αυτό σου είναι το πιο
ευχάριστο.

Πού είναι το δριμύ το μαστίγιο, η βοϊδοουρά,
που με αυτήν τους δραπέτες τιμωρώ και τους φυλακισμένους;
Ας μου το δώσει κάποιος στο χέρι, πριν τον κάνω να φτύσει τη χολή του!
ΚΟΤΤΑΛΟΣ: Μη, όχι, Λαμπρίσκε, στο όνομα των Μουσών σε ικετεύω
και στα γένια σου και στην ψυχή της Κόττιδας!
'Όχι μ' αυτό, με το άλλο κτύπα με.
<ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ>: Άλλα είσαι πονηρός, Κότταλε, ώστε και να σε που-
λήσει να ήθελε

κανείς, δεν θα σε επαινούσε ούτε καν εκεί στη χώρα όπου τα ποντίκια τρώνε σίδηρο.

ΚΟΤΤΑΛΟΣ: Πόσες, Λαμπρίσκε, σε ικετεύω, πόσες πρόκειται

να μου ρίξεις; <ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ>: Όχι εμένα, αλλά αυτήν εδώ ρώτα.

<ΚΟΤΤΑΛΟΣ>: Μανούλα, πόσες θα μου ρίξει; <ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ>: Αν με αγαπάς, να φάει όσες αντέχει το άθλιό του το τομάρι.

<ΚΟΤΤΑΛΟΣ>: Σταμάτα! Αρκετές είναι, Λαμπρίσκε. ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ: Κι εσύ, σταμάτα

να κάνεις κακές πράξεις. <ΚΟΤΤΑΛΟΣ>: Δεν θα κάνω πια τίποτε, σ'το ορκίζομαι, Λαμπρίσκε, στις αγαπημένες Μούσες.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ: Τι μεγάλη γλώσσα έχεις βγάλει εσύ!

Το ποντίκι θα σου σπάσω, εάν πεις τίποτε παραπάνω!

ΚΟΤΤΑΛΟΣ: Να! Σωπαίνω. Σε ικετεύω, μη με σκοτώνεις!

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ: Αφήστε τον, Κόκκαλε. ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ: Δεν πρέπει να σταματήσεις,

Λαμπρίσκε. Δείρε τον μέχρι να δύσει ο ήλιος.

ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ: Αλλά είναι πιο πονηρός και από νερόφιδο!

Και πρέπει να τις φάει, για να πιάσει το βιβλίο

ΚΟΤΤΑΛΟΣ: Όχι άλλες! — ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ: Άλλες είκοσι, ναι! Ακόμη κι αν πρόκειται να διαβάσει καλύτερα ακόμη κι από την ίδια την Κλειώ.

<ΚΟΤΤΑΛΟΣ>: Στο διάολο! <ΛΑΜΠΡΙΣΚΟΣ>: Μην ξεχάσεις να πλύνεις τη γλώσσα σου στο μέλι!

<ΜΗΤΡΟΤΙΜΗ>> Θα τα πω αυτά αναλυτικά στον γέροντα, Λαμπρίσκε, σαν φθάσω στο σπίτι και θα επιστρέψω δεσμά μαζί μου φέρνοντας, χειροπόδαρα δεμένο για να τον βλέπουν να χοροπηδάει οι Σεβάσμιες, που τις μίσησε.

